

Fryslân vrijstaat voor vakmensen?

Als ik het essay lees van Bart Nooteboom in het Friesch Dagblad van zaterdag 25 juni dan denk ik: yes, de spijker op zijn kop! De traditionele economische modellen vormen eerder een blok aan het been dan dat ze ons in Fryslân verder brengen. In voorliggende reactie sluit ik op dit essay aan en kom met een concreet voorstel voor een andere benadering. Zorg ervoor dat vakmannen en -vrouwen hier echt vakmensen mogen en kunnen zijn. Binnen tien jaar kunnen we dan op sociaaleconomisch gebied de gezondste regio van Nederland zijn.

Observatie

Na dertig jaar 'Fries om utens' te zijn geweest woon ik – vanaf december 2009 – samen met mijn vrouw in de gemeente Franekeradeel. Ook al moet ik nu voor mijn werk vaak verder reizen dan voorheen, het is meer dan de moeite waard terug te zijn. Heerlijk. Eén van de eerste dingen die ons in Fryslân direct opviel is het hoge arbeidsethos. “Wij werken hier harder dan in de rest van Nederland en verdienen minder,” vertelde een bouwvakker met enige trots. Er zit hier nog iets dat in andere regio's sterker is geërodeerd. Of ik nu een leraar spreek, een boer, een verzorger of een ondernemer, je voelt hun betrokkenheid. Uiteraard zijn er uitzonderingen, maar het verlangen kwaliteit te leveren is groot. Een medewerker van een woningbouwvereniging uit Amsterdam stelde: “Als ik een standaardklus heb, gun ik deze aan een lokale aannemer. Maar als het een complex werk is met een krappe deadline, dan laat ik mensen van over de Afsluitdijk komen.” Dit heeft te maken vertrouwen en betrouwbaarheid, begrippen die zich moeilijk laten kwantificeren. Ze zijn niet te vangen in spreadsheets.

Vakmanschap onder druk

De Amerikaanse socioloog Richard Sennett heeft veel geschreven over vakmanschap. Hij spreekt daarbij over “een niet-aflatende, basale menselijke impuls, de wens een werk goed te doen omwille van dat werk zelf.” Dat is de kern. Als je je werk goed doet, geeft dat voldoening. Je creëert. Mensen die met plezier naar hun werk gaan, zijn minder vaak ziek. Echter, de laatste drie decennia is het belang van vakmanschap steeds meer uit beeld geraakt, vooral als gevolg van schaalvergroting, moderne vormen van management en het diepe neoliberale geloof dat de markt uit zichzelf ethische waarden onderhoudt. We zijn systemen gaan optimaliseren en daarbij zijn veel menselijke waarden naar de marge gedrukt, ook al doet iedere organisatie aan 'human resources management.' Bij aanbestedingen wordt werk gegund aan de aanbieder met de laagste prijs, waarbij regelmatig blijkt dat goedkoop duurkoop is. Toch blijven we het doen en zitten sommige vakmensen thuis op de bank omdat ze te prijzig zijn. In een land als Engeland is dit proces verder gevorderd dan bij ons, vooral bij de overheid. Ik sprak een medewerker van de

gemeente Hull. Hij vertelde dat hij de laatste medewerker is met verstand van riolering. “Alles wordt overgelaten aan de markt en deze maakt er vreselijk misbruik van. Aanbiedingen zijn soms twee à drie keer te hoog,” zo maakte hij duidelijk. “Wie bij onze gemeente kan straks nog een offerte beoordelen?” De wal keert uiteindelijk het schip.

Het ethos van de noordelingen

Het noorden wordt op sociaaleconomisch gebied door Den Haag gezien als een probleemregio. Er is provinciaal beleid, echter ik heb soms de indruk dat men gelooft dat als we maar veel wegen aanleggen de werkgelegenheid hier uit zichzelf naartoe komt rijden. Er wordt teveel gedacht in asfalt en producten, terwijl je voor een gezonde maatschappij juist de aandacht moet richten op mensen. Economische studies tonen veel *logos* (wetenschappelijke logica), terwijl de kansen voor Fryslân vooral liggen bij het *ethos*: de grondhouding van mensen. In de jaren dat ik terug ben, heb ik vele mooie voorbeelden gezien, zoals de Bildtse Campus, weekendscholen en het Boerengilde. Het gaat in alle gevallen om het verbinden van mensen – jong en oud – gericht op vergroting van werkgelegenheid, kwaliteit en werkplezier. En dat de binnenstad van Franeker zich zo goed weet te handhaven is vooral dankzij de ondernemers die niet gemiddeld willen zijn, maar iets bijzonders willen bieden. Kortom, in lijn met wat Bart Nooteboom stelt: we zijn teveel bezig traditionele economische problemen op te lossen met traditionele economische modellen, terwijl de echte kansen verankerd zijn in een geheel andere benadering van onze economie.

Vrijstaat voor vakmensen?

Het begrip ‘vrijstaat’ moet je niet interpreteren als een pleidooi voor separatisme of isolationisme. Integendeel. Het gaat er juist om verbindingen intern en extern te versterken en een niche te benoemen waarin je jezelf onderscheidt ten opzichte van anderen in plaats van dat je oplost in het gemiddelde. Mijn stelling is dat we hier in Fryslân goud in handen hebben als we er met zijn allen in slagen een veilige plek te creëren voor mensen die vakman of vakvrouw willen zijn en werken aan kwaliteit. Het gaat in de vrijstaat om de bevrijding van menselijke waarden. Het is een uitvergroting van wat er aan de basis al is en bouwt voort op lopende initiatieven. Het zou mooi zijn als ondernemers om die reden hiernaartoe verhuizen. Er is genoeg ruimte. Het gaat erom (1) een brede dialoog rond vakmanschap te voeren, (2) ambities te delen, (3) te doén en (4) dit uit te stralen. Dat is alles. De laatste jaren heb ik veel mensen geconfronteerd met dit idee en merk dat het volop wordt omarmd. Als raadslid spreek ik regelmatig met collega’s van andere partijen over dit onderwerp en merk dat het politieke geschillen overbrugt. Dus wat houdt ons tegen? Veel is nog onzeker, maar dat is juist de definitie van een kans.

Govert Geldof, Tzum, 26 juni 2016